

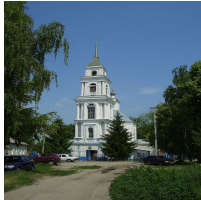
І. В. Роздобудько

Острогоськ

ОСТРОГОСЬК – місто Воронежської області РФ, райцентр. Знаходиться на укр. істор. землі Слобожанщина, на р. Тиха Сосна (притока Дону), за 111 км від обл. центру. Площа 22 км². Насел. 31 829 осіб (2020). За 3 км від міста функціонує однойм. залізнична станція. Засн. 1650–52 реєстр. козаками Черніг. і Ніжин. полків як військ. фортеця – острог на Белгород. оборон. лінії для захисту від татар. набігів. Буд-вом керував полковник І. Дзиковський, кількість реєстр. козаків – 2000 осіб. 1653 завершено зведення дерев'яної фортеці та церкви. 1654 прибули нові козаки, які оселилися у зх. частині міста, що й нині має назву «Нова Сотня» (побудували дерев'яну церкву Різдва Богородиці, 1782 – однойм. кам'яну). 1670 мешканці брали активну участь у повстанні під проводом донського козака С. Разіна, за що був страчений полковник І. Дзиковський і його дружина. 1696 гетьман І. Мазепа зустрівся в О. з рос. царем Петром I (встановлено пам'ят. знак). 1764 зведено кам'яну церкву св. Іллі, після перебудови 1834 вона переосвячена у Преображен. церкву. До 1765 О. був полковим містом Острогос. слобід. полку, від 1779 – центром повіту, що входив до Белгород. розряду, Азов. губ. (від 1709), Белгород. провінції Київ. губ. (від 1722), Белгород. (1727–45), Воронеж. (1745–65, 1779–97, від 1802) і Слобід.-Укр. (1765–79, 1797–1802) губ. Станом на 1859 проживали 7112 осіб (3678 чоловіків і 2434 жінки), були 762 двори, діяли повіт. і парафіял. училища, приватні пансіон і школа, лікарня, пошт. станція, 7 церков, працювали 25 заводів (зокрема по 3 миловар., свічкосал., тютюнових, по 2 салотоп., свічковоск., ковбас., цегел., 1 шкіряний), проводили базари і 3 ярмарки на рік. У народі місто називали Рибним, оскільки тут знаходився гол. склад, через який рибу з Дону продавали у внутр. губ. Рос. імперії. 1895 побл. О. прокладено залізницю Харків–Балашов. За переписом 1897, у місті проживали 20 983 особи (10 410 чоловіків і 10 573 жінки), серед них українців – 10 789 осіб (51,4 %); загалом в Острогос. пов. українці на той час становили 90,3 %. Від 1916 у селах Острогос. пов. діяли осередки товариства «Просвіта» спочатку як нелегал. гуртки, після Лютн. революції 1917 – офіційно. Тоді ж з'явився осередок товариства «Просвіта» і в О., що розпочав активно розповсюджувати укр. книжки і власну видавн. продукцію, зокрема накладом у декілька тисяч примірників надрук. праці А. Животка «Наше рідне», «Наше свято», «До праці». 25 травня 1917 в О. проведено перший укр. з'їзд Острогос. пов. за участі представників 15-ти волостей, товариства «Просвіта» і кооперативів. Він ухвалив кілька постанов, найголовніші серед яких – зв'язатися з Харковом як центром всієї

Слобожанщини, негайно розпочати українізацію нар. шкіл, визнати жовто-блакит. прапор. Також було обрано Укр. повіт. раду, якій доручено реалізацію постанов з'їзду. Відтоді – у складі УНР. 1918 О. зайняли війська Української Держави, гетьман П. Скоропадський включив місто до складу Харків. губ. Після встановлення влади Директорії воно деякий час знаходилося під контролем уряду УНР (формально О. був підпорядк. Харків. губ., але фактично знаходився під контролем Рад. Росії). Від 1928 – райцентр. Жит. потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. Від 5 липня 1942 до 20 січня 1943 – під нім. і угор. окупацією (включений до складу райхскомісаріату «Україна»). Нині працюють шкіряний завод, м'ясокомбінат, завод із виробництва солоду; діють краєзн. музей, будинок-музей уродженця міста художника І. Крамського (з походження українець), картинна галерея його імені. З містом пов'язані життя та діяльність філософів Г. Сковороди та М. Станкевича, поета-декабриста К. Рилєєва, укр. педагога К. Турчаковського, білорус. поета і перекладача Ю. Тавбіна, поета С. Маршака, космонавта А. Філіпченка.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Острогозък / І. В. Роздобудько // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-77461>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).